

طراحی و گزارش نویسی پژوهش در روان‌شناسی

ویرایش ۳

تألیف

پیتر هریس

ترجمه

دکتر حسین کارشکی

عضو هیات علمی انستیتو فردوسی مشهد

فاطمه ارف

سمیه بهمن‌آباد

پیتر هریس

طراحی و گزارش نویسی پژوهش در روان شناسی

ترجمه: دکتر حسین کارشکی، فاطمه ارفع، سمیه بهمن آبادی

فروست: ۱۰۷۱

ناشر: کتاب ارجمند با همکاری انتشارات ارجمند

صفحه آرا: فاطمه ویدی

مدیر هنری: احسان ارجمند

سرپرست تولید: زین عبدی

ناظر چاپ: سعید خانکشلو

چاپ: سامان، صحافی: رشک

چاپ اول، فروردین ۱۳۹۶، ۱۰۰۰ ن

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۰۰-۵۴۵-۸

سرشناسه: هریس، پیتر ۱۹۵۵-م. (Harris, Peter)

عنوان و نام پدیدآور: طراحی و گزارش نویسی پژوهش در روان شناسی تألیف پیتر هریس؛ ترجمه حسین کارشکی، فاطمه ارفع، سمیه بهمن آبادی.

مشخصات نشر: تهران: کتاب ارجمند، ارجمند، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۳۴۴ ص؛ قطع: وزیری

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۰۰-۵۴۵-۸

عنوان اصلی: Designing and Reporting Experiments in

Psychology

موضوع: روان شناسی، آزمایش ها، Psychology, Experiments

روان سنجی، Psychometrics، گزارش نویسی، Report writing

شناسه افزوده: کارشکی، حسین، ۱۳۵۳- مترجم، ارفع،

فاطمه، ۱۳۶۴- مترجم، بهمن آبادی، سمیه، ۱۳۶۷- مترجم

رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ ط ۴ هـ / BF ۲۰۰

رده بندی دیویی: ۱۵۰/۷۲۴

شماره کتابشناسی ملی: ۴۳۷۲۲۰۳

این اثر، مشمول قانون حمایت مؤلفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است، هر کس تمام یا قسمتی را این اثر را بدون اجازه مؤلف، ناشر، نشر یا پخش یا عرضه کند مؤلف، پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

www.arjmandpub.com

مرکز پخش: انتشارات ارجمند

دفتر مرکزی: تهران بلوار کشاورز، بین خ کارگر و ۱۶ آذر، پلاک ۲۹۲، تلفن: ۸۸۹۸۲۰۴۰

شعبه مشهد: ابتدای احمدآباد، پاساژ امیر، انتشارات مجد دانش، تلفن: ۰۵۱-۳۱۱۰۰۱۶

شعبه رشت: خ نامجو، روبروی ورزشگاه عضدی، تلفن: ۰۱۸۷۶-۳۳۳۱۱۰۳۳

شعبه بابل: خ گنج افروز، پاساژ گنج افروز، تلفن: ۰۱۳۲۲۷۷۶۴

شعبه ساری: بیمارستان امام، روبروی ریاست تلفن: ۰۹۱۱-۸۰۲۰۰۹۰

شعبه کرمانشاه: خ مدرس، پشت پاساژ سعید، کتابفروشی دانشمند تلفن: ۰۸۳-۳۲۲۸۴۲۸

بها: ۲۷۰۰۰ تومان

با ارسال پیامک به شماره ۰۲۱۸۸۹۸۲+۴۰ در جریان تازه های نشر ما قرار بگیرید:

ارسال عدد ۱: دریافت تازه های نشر پزشکی به صورت پیامک

ارسال عدد ۲: دریافت تازه های نشر روان شناسی به صورت پیامک

ارسال ایمیل: دریافت خبرنامه الکترونیکی انتشارات ارجمند به صورت ایمیل

۷	 سخن مترجم
۱۱	 مقدمه مؤلف

بخش ۱: نگارش گزارش‌ها

۱۹	 فصل ۱: شروع کار
۳۹	 فصل ۲: بخش مقدمه
۵۱	 فصل ۳: بخش روش
۷۳	 فصل ۴: بخش یافته‌ها
۱۰۳	 فصل ۵: بخش بحث
۱۲۳	 فصل ۶: عنوان و چکیده
۱۲۹	 فصل ۷: منابع و پیوسته ۱
۱۳۹	 فصل ۸: آماده کردن نسخه نهایی گزارش

بخش ۲: طرح و آمار

۱۷۵	 فصل ۹: آزمایش، همبستگی و توصیف
۲۰۱	 فصل ۱۰: طرح آزمایشی پایه
۲۳۹	 فصل ۱۱: آمار: آزمون معنی‌داری
۲۶۳	 فصل ۱۲: آمار: اندازه اثر و توان
۲۸۱	 فصل ۱۳: طرح‌های آزمایشی پیشرفته‌تر
۳۱۹	 پاسخ سؤالات پرسیده شده در فصل‌های قبلی
۳۳۵	 واژه‌نامه انگلیسی به فارسی
۳۳۹	 واژه‌نامه فارسی به انگلیسی
۳۴۳	 منابع

از مهم ترین مهارت های مورد نیاز دانشجویان رشته های مختلف روان شناسی و سایر علوم رفتاری و اجتماعی، مهارت های انجام پژوهش و سپس گزارش آن است. گرچه در مورد نحوه انجام پژوهش، نحوه تحلیل های آماری داده ها و نحوه جستجو و انجام پژوهش در برنامه های درسی رسمی و غیررسمی این رشته ها، توصیه های زیادی فراهم شده و منابع و سرفصل های درسی زیادی وجود دارد، اما در مورد نحوه نگارش گزارش تخصصی پژوهش، مطالب زیادی وجود ندارد و منابع اندک هم در این زمینه، موجود است. دانشجویان و پژوهشگران نیاز دارند که در کنار تسلط بر مبانی نظری، روش های پژوهش و تحلیل های آماری، بر شیوه نگارش علمی گزارش نویسی آنها هم تسلط یابند. این توانمندی فراتر از تسلط بر دستورالعمل های نگارشی، سبک های رایج و نیز توانایی نظری، روش شناسی و آماری است، اما باعث می شود از این توانایی ها در تولید یک اثر علمی به بهترین وجه ممکن استفاده شود.

این ایده مطرح است که در دنیای پژوهش و نشر پژوهش با دو دسته پژوهشگر مواجه هستیم: پژوهشگرانی که توانایی نظری و ایده پردازی بالایی دارند و پژوهشگرانی که توانایی روش پژوهش بالایی دارند: دسته دوم در نشر یافته ها راحت هستند و گروه اول مشکلات زیادی در نشر یافته های خود دارند. اما باید بگوییم این دو توانمندی جدا از هم نیست و تصور بدان آنها از هم سخت و غیرقابل دفاع است. لازم است محقق هم بر مبانی نظری، هم بر روش و هم بر شیوه گزارش یافته هایش تسلط یابد. این کتاب سعی دارد تا بین این دو دیدگاه پیوند برقرار سازد و اصول و روش هایی ارائه دهد که پژوهشگر بهتر بتواند ایده هایش را بر کاغذ بیاورد.

هدف این کتاب، ارائه اصول و راهنمایی های اساسی در مورد چگونگی نوشتن گزارش عملی و پژوهشی برای دانشجویان و پژوهشگران رشته های مختلف روان شناسی است که می تواند مورد استفاده پژوهشگران سایر علوم رفتاری و

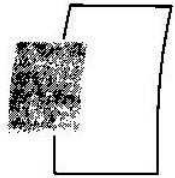
اجتماعی نیز قرار گیرد. این کتاب با دادن مشاوره‌های روشن و دقیق می‌تواند در هر مرحله از فرایند نوشتن گزارش، به دانشجویان و پژوهشگران کمک کند. این کمک‌ها شامل توصیف مسائل و اصول مربوط به ساختار، سبک و دیگر مسائل اساسی و ضروری نوشتن گزارش‌های پژوهشی و کاربردی خوب است. این اثر در درجه اول به چگونگی گزارش‌نویسی پرداخته است. با توجه به اهمیت مبانی نظری، روش تحقیق و نیز روش تحلیل آماری در پژوهش‌های رشته‌های مختلف روان‌شناسی و سایر حوزه‌های نزدیک، تأکید این کتاب بر نحوه گزارش پژوهش و نحوه گزارش تحلیل‌های آماری و معرفی ارکان اصلی گزارش پژوهش و نحوه تهیه آن است.

متن اصلی کتاب، تا به حال چندین بار به زبان اصلی تجدید چاپ شده و به همراه نسخه الکترونیکی آن مورد استفاده دانشجویان کارشناسی و تحصیلات تکمیلی یاد و قرار گرفته است. علیرغم این که کتاب‌های خیلی زیادی در زمینه روش‌های، روش تحقیق و مقاله‌نویسی نوشته شده است، ولی این کتاب جایگاه بالایی در این زمینه دارد و اصول، روش‌ها و راهنمایی‌هایی را فراهم می‌کند که می‌تواند نیز برای پژوهشگران تازه‌کار و حتی قوی را برطرف کند. راهنمایی‌هایی که دانستن و تسلط بر آن، نیاز به تجربه زیادی دارد و در هیچ جایی به‌طور کامل به آنها اشاره نشده است. این کتاب می‌تواند مکمل دانش و مهارت روش تحقیق، تحلیل آماری و دانش تخصصی پژوهشگران باشد تا از آن دانش و مهارت خود به بهترین وجه ممکن استفاده کنند. در چه این کتاب برای پژوهشگران رشته‌های روان‌شناسی نوشته شده است، ولی مورد استفاده دانشجویان تمامی سطوح به‌خصوص مقطع کارشناسی ارشد و تحصیلات تکمیلی رشته‌های علوم اجتماعی و رفتاری (روان‌شناسی، علوم تربیتی، مدیریت و علوم اجتماعی) به عنوان منبع اصلی گزارش پایان‌نامه‌نویسی و کتاب کمک درسی دروس روش تحقیق و روش‌های آماری قرار گیرد. محققان سطوح بالاتر و کارشناسان مؤسسات پژوهشی نیز می‌توانند از این کتاب استفاده نمایند. لازم می‌دانم از دانشجویان و پژوهشگران علاقه‌مندی که انگیزه ترجمه این اثر را ایجاد کردند تشکر کنم. این ترجمه حاصل یک کار مشترک بنا به درخواست دانشجویان کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی دانشگاه

فردوسی مشهد است. بخش قابل توجهی از فصول با همکاری سرکار خانم ارفع ترجمه شده، همچنین سرکار خانم بهمن آبادی در ترجمه ۴ فصل کتاب همکاری داشته‌اند. همه همکاران در دو و حتی چند بارخوانی اثر به بهبود آن کمک کردند. لازم است از این همکاران آینده‌دار که باعث ترجمه و بهبود ترجمه چنین اثر ارزشمندی شدند تشکر نمایم. از مدیر محترم انتشارات، جناب آقای دکتر ارجمند، نیز که زحمت بررسی اولیه و چاپ این اثر را پذیرفته‌اند، سپاسگزاری می‌کنم. امیدوارم این اثر بتواند نقشی حتی اندکی در بهبود گزارش‌نویسی پژوهشگران تازه‌کار و کارآزموده داشته باشد. مترجمین پذیرای نظرات و پیشنهادات کلیه خوانندگان، اساتید، دانشجویان و پژوهشگران علاقه‌مند در بهبود و اصلاح اثر پیش رو هستند (kareshki@um.ac.ir).

دکتر حسین کارشکی

دانشیار روان‌شناسی تربیتی دانشگاه فردوسی مشهد

چگونه از این کتاب برای گزارش پروژه‌های

عملی و پژوهش استفاده کنیم؟

این نوشته، کتابی در مورد چگونگی نوشتن گزارش عملی برای دانشجویان پروژه‌های مختلف] است و بدین منظور طراحی شده که با ارائه مشاوره‌های روشن و دقیق، هر یک از مراحل گزارش‌نویسی، به دانشجویان کمک کند. این کمک‌ها شامل توضیح مسائل مربوط به قالب، سبک و دیگر مسائل اساسی مرتبط با نوشتن گزارش‌های پژوهشی و کاربردی خوب است. از آنجا که این کتاب در درجه اول در مورد چگونگی نوشتن یک گزارش است، لذا بدنه اصلی این کتاب را همین موضوعات شکل می‌دهند. در قسمت ۱ و ۲ این کتاب مطالبی در مورد طراحی و تحلیل آماری ارائه شده است. مطالب مطالب با هدف شکل‌گیری زمینه آماری و پژوهشی طراحی شده است تا بتواند الزامات گزارش‌نویسی برای این زمینه‌ها را فراهم آورد. مطالب مربوط به هر یک از این بخش‌ها توسط یک وب‌سایت حمایت و پشتیبانی شده است، که در این وب‌سایت مطالب بیشتری درخصوص گزارش‌نویسی و طراحی پژوهش به نمایش گذاشته شده است. وب‌سایت مورد نظر در آدرس زیر قابل ردیابی است: <http://mcgraw-hill.co.uk/openup/harris/>

این کتاب اولین بار در سال ۱۹۸۶ منتشر شد، چندین بار تجدید چاپ شد و نسخه فعلی، ویرایش سوم کتاب است، بنابراین چندین نسل از دانشجویان دوره لیسانس [و بالاتر] از فواید و مزایای این کتاب در مطالعات خود بهره برده‌اند. امیدوارم که این نسخه از کتاب نیز تداوم بخش سودمندی قبلی کتاب برای دانشجویان بوده باشد و انتظار دارم که در این خصوص ایمیل‌هایی از سوی دانشجویان دریافت کنم.

در نسخه جدید کتاب چندین تغییر و به‌روزرسانی صورت گرفته است.

بدیهی‌ترین نمونه این تغییر و به‌روزرسانی، هم‌ترازسازی و به‌روزرسانی این کتاب با دو کتاب آماری منتشر شده از سوی ناشران است. این دو کتاب بدین‌خاطر انتخاب شدند که استفاده و کاربرد آنها نسبتاً آسان و مطالب آنها از وسعت و پراکندگی مناسبی برخوردار است. همچنین این کتاب‌ها در جای خود از جمله پرفروش‌ترین کتاب‌ها هستند. کتاب آموزش کاربرد آزمون‌های آماری در روان‌شناسی از گرین و الیورا (۲۰۰۶)، جزء کتاب‌های پایه و مقدماتی بوده و برای دانشجویانی که تازه وارد رشته و حرفه روان‌شناسی شده‌اند، مناسب و مفید است. کتابچه راهنمای بسته آماری برای علوم اجتماعی (SPSS) پالانت (۲۰۰۷) تا حدی پیشرفته‌تر از کتاب جسی، گرین و ام. دی. الیورا بوده و برای دانشجویان دوره کارشناسی که تا حدودی مجرب‌تر هستند، مناسب است. شما در پایان فصل ۴ و فصل ۲ بخش منابع را خواهید یافت که شما را با موضوعات مناسب این دو کتاب آمار، وب سایت کتاب حاضر، آشنا می‌کند.

اگرچه، در نسخه جدید این کتاب، همچنان تأکید اصلی بر کارهای آزمایشی به قوت خود باقی است، اما من در خصوص چگونگی نوشتن سایر اشکال مطالعات کمی نیز بحث خواهم کرد. این کتاب و وب سایت آن برای دانشجویانی که هر نوع گزارش کمی، و نه فقط آزمایش را می‌نویسند، مناسب است.

در این نسخه از کتاب، در پایان هر یک از فصول بخش دوم کتاب، مطالبی آورده شده است تا به کمک این مطالب، دانشجویان میزان درک و فهم خود از مطالب فصل را بسنجند و آموخته‌های خود را روزی تقویت کنند. در ابتدای هر یک از این فصول، برای سؤالات تشخیصی، پاسخ‌های فراموش شده و در مجموع، ۵۰ سؤال خودارزیابانه وجود دارد. این نسخه از کتاب به همین شامل یک بخش کاملاً اصلاح‌شده در خصوص چگونگی پیدا کردن منابع است. چنین فرض شده است که هم‌اکنون بسیاری از منابع به صورت الکترونیکی در دسترس هستند (فصل ۱) و بخش بسیار گسترده‌ای از مطالب در خصوص چگونگی استناد دادن به منابع الکترونیکی در بخش منابع گزارشات و برطبق راهنمای جدید انجمن روان‌شناسی آمریکا (APA) است (فصل ۷). همچنین از توصیه‌های اخلاقی اخیر انجمن روان‌شناسی بریتانیا در انجام تحقیقات اینترنتی (بخش ۱۰) استفاده شده است. من همچنین فهرستی از نکاتی که دانشجویان باید در تهیه گزارش‌هایشان رعایت کنند،

فراهم کرده‌ام. در کنار این توصیه‌ها، در حال حاضر نمادهایی در حاشیه قرار دارند تا مشخص شود توصیه‌ها در کجا قرار گرفته‌اند تا به دانشجو کمک کند دچار خطا نشود. برای بار اول، فهرست مطالب وب‌سایت در کتاب چاپ می‌شود و آیکون‌ها هم مشخص می‌کنند که مراجع در چه جاهایی برای پوشش بیشتر مباحث ارائه شده‌اند. تحلیل‌هایی در مورد مطالب هر بخش نیز انجام شده است. این موارد در انتهای کتاب قابل رؤیت است.

تغییرات عمده‌ای رخ داده است، اما بخش‌های مهمی نیز بدون تغییر باقی مانده‌اند. امیدواریم بخش‌هایی که در ویراست‌های پیشین مورد توجه مدرسان و دانش‌جویان بوده‌اند، حفظ شده باشد.

برای دانش‌جویان

در این کتاب، به چگونگی نوشتن گزارشات عملی پرداخته شده است. این کتاب بدین منظور طراحی شده است که به دانشجو [ی دوره کارشناسی و سایر مقاطع] کمک کند تا بتواند گزارش‌های خوبی از مطالعات‌شان بنویسد. گزارش‌نویسی از پروژه‌های عملی، بخش مهمی از برنامه‌های دوره‌های روان‌شناسی است. در این کتاب مطالب و توصیه‌هایی در خصوص چگونگی گزارش‌نویسی مطالعات کمی در روان‌شناسی (یعنی مطالعاتی که با داده‌های عددی سروکار دارند) آورده شده است. البته تأکید اصلی کتاب کمک به شما برای نوشتن گزارش‌های آزمایشی است که در موقعیت‌های متعدد از شما خواسته می‌شود. چنین گزارشاتی بنویسید.

این کتاب، راهنمایی برای طرح‌ریزی و همچنین نوشتن گزارش‌ها است. چرا؟ زیرا بخش‌های مختلف این دو بخش از گزارش (طرح‌ریزی و نوشتن گزارش‌ها) بسیار شبیه و مرتبط به هم هستند. نوشتن گزارش یک مطالعه و طرح‌ریزی برای آن بدون درک چرایی و علت آن، امری دشوار است. بنابراین، این نسخه از کتاب (راهنما) به شما کمک می‌کند تا به درک کاملی از آنچه که در گزارش خود بدان نیاز دارید، برسید و همچنین از نقش و کارکردی که گزارش شما می‌تواند در دنیای علم ایفاء کند، آگاه شوید. برای دستیابی به چنین دانش و آگاهی‌ای در خصوص نقش گزارش‌ها، باید درباره ماهیت و هدف مطالعات تجربی مثل

آزمایشات، نیز چیزهایی را بدانید و درک کنید. با این حال، بسیاری از مسائل و مشکلاتی که شما به هنگام نوشتن گزارش با آنها مواجه می‌شوید مسائلی از قبیل چگونگی نوشتن مشخصات طرح گزارش، یا چگونگی گزارش کافی و مناسب نتایج تحلیل‌های آماری نیز هستند. پاسخ به چنین سؤالاتی، با میزان دانش شما در خصوص قواعد گزارش‌نویسی، منطق و واژه‌شناسی طرح گزارش مرتبط است.

چگونگی استفاده از این کتاب

هدف من در این کتاب، از یک سو، نوشتن مقدمه‌ای پیرامون طراحی و نوشتن گزارش‌ها و از سویی دیگر، تهیه مرجعی سودمند و مفید برای دانشجویان جهت انجام پژوهش است. خواهیم دید که این کتاب به مانند یک فرهنگ اصطلاحی یا فرهنگ است و هر چیز دیگری که شما به هنگام نیاز بدان مراجعه می‌کنید، عمل می‌کند و مورد استفاده شما قرار می‌گیرد. مخصوصاً ممکن است شما مجبور باشید که هر یک از بخش‌های کتاب را قبل از درک کامل آن، چند بار مرور کنید. در واقع این کتاب به همین علت نوشته شده است. هرگز به خود اجازه ندهید که از این گزارشات عملی بی‌ساز و جد بترسید، هرچند، تکلیفی را که با آن مواجه هستید دست‌کم نگیرید. نوشتن گزارش آسان نیست؛ اما امیدوارم که با مطالعه این کتاب، نوشتن گزارش برای شما آسان‌تر شود.

ضروری است که شما نقش فعالی در تلفیق و ترکیب متون داشته باشید و صرفاً دریافت‌کننده منفعل اطلاعات نباشید. با مطالعه این کتاب، شما به خوبی می‌توانید تشخیص دهید که بین آنچه می‌دانید و آنچه که نیاز به دانستن دارید، چه تفاوتی وجود دارد.

سپاسگزاری نویسنده

من از چهار منتقد ناشناس نیز سپاسگزاری می‌کنم - چرا که بازنگری‌ها و نقدهای آنان من را به شدت تحت تأثیر قرار داده و در تجدیدنظر این نسخه از کتاب یاری کرده است. من از دو همکارم، پل نورمن و ریچارد رو که در برخی از قسمت‌های